

بررسی مقایسه‌ای دیدگاه سرپرستاران و پرستاران شاغل در بخش‌های داخلی و جراحی بیمارستان‌های شهر زنجان از مهارت‌های بالینی دانشجویان پرستاری کاروز در عرصه ۹۴-۱۳۹۳ زهره خوشکباری^۱، ندا ثنائی^{۲*}، فرشته جواهری طهرانی^۳

*نویسنده‌ی مسئول: تهران، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، دانشکده پرستاری و مامایی nedasanaie@ymail.com

دریافت: ۹۴/۰۲/۲۰ پذیرش: ۹۵/۰۲/۱۸

چکیده

زمینه و هدف: ارزیابی مستمر برنامه‌های کارورزی به منظور ارتقاء فرایند آموزش و شناسایی نقاط قوت و ضعف دانشجویان پرستاری یک ضرورت محسوب می‌شود، پرستاران به جهت تماس مداوم با دانشجویان در محیط بالین می‌توانند به پیشبرد ارزیابی کمک کنند. این مطالعه با هدف مقایسه دیدگاه سرپرستاران و پرستاران از مهارت‌های بالینی دانشجویان انجام شد.

روش بررسی: این مطالعه توصیفی مقایسه‌ای بر روی ۱۰۰ پرستار و سرپرستار شاغل در بیمارستان‌های زنجان در سال ۱۳۹۳-۱۳۹۴ انجام شد. پرسشنامه سنجش مهارت بالینی دانشجویان شامل ۳۶ سؤال در ابعاد ارائه خدمات کلی، تأمین امنیت بیمار، مراقبت بالینی، ارزیابی بالینی، انجام فرآیند پرستاری و آموزش به بیمار بود. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS 16 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: مهارت‌های بالینی دانشجویان از نظر اکثریت سرپرستاران (۵۷/۱۵ درصد) و پرستاران (۵۶/۹۸ درصد) خوب بود و تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد ($p=0/213$). میانگین نمره کل ابعاد از نظر سرپرستاران $139/11 \pm 21/03$ و پرستاران $144/23 \pm 21/11$ بود. همچنین میانگین نمرات سرپرستاران و پرستاران به ترتیب در ابعاد ارائه خدمات عمومی $19/23 \pm 4/06$ و $18/73 \pm 3/26$ ، تأمین امنیت و خلوت بیمار $16/03 \pm 3/46$ و $14/83 \pm 2/36$ ، مراقبت بالینی $26/93 \pm 6/26$ و $58/44 \pm 5/06$ ، ارزیابی بالینی $23/44 \pm 2/96$ و $20/03 \pm 2/06$ ، آموزش به بیمار $14/93 \pm 4/06$ و $17/66 \pm 3/67$ و فرآیند پرستاری $22/83 \pm 7/06$ و $19/23 \pm 4/06$ بود و بین میانگین کل و میانگین نمره هیچ یک از ابعاد، تفاوت آماری دیده نشد.

نتیجه‌گیری: مهارت‌های بالینی دانشجویان در ابعاد ارائه خدمات عمومی، تأمین امنیت و خلوت بیمار، مراقبت بالینی، ارزیابی بالینی، آموزش بیمار و انجام فرآیند بالینی از نظر سرپرستاران و پرستاران پژوهش خوب ارزیابی شد.

واژگان کلیدی: دیدگاه، مهارت بالینی، پرستار، سرپرستار، دانشجوی پرستاری، ایران

مقدمه

دانشجویی کسب می‌شود (۲). آموزش پرستاری ترکیب منسجمی از آموزش نظری و تجربیات عملی بوده که در جهت پرورش دانش، مهارت و نگرش آتی پرستاران مبتدی می‌باشد (۳). هدف از آموزش پرستاری، ایجاد تفکر انتقادی و خلاق، یادگیری خودجوش و پیشگیری از منفعل بودن دانشجویان می‌باشد (۴). برای انجام مراقبت‌های پرستاری ایمن، داشتن دانش به تنهایی کافی نیست، بلکه بکار بردن مهارت‌های بالینی به همراه دانش کسب شده لازم است (۱).

پرستاری حرفه‌ای پویا و کاربردی است و آموزش پرستاری شامل مجموعه‌ای از علوم نظری و فعالیت‌های عملی، مهارت، خلاقیت و تجربه است. پرستاران بزرگترین گروه کارکنان ارائه دهنده خدمات سلامت را تشکیل می‌دهند و توانمندی حرفه‌ای آنها نقش مهمی در تحقق رسالت نظام سلامت ایفا می‌کند (۱). بنابراین بهبود کیفیت عملکرد پرستاران اهمیت ویژه‌ای دارد که بخش قابل ملاحظه‌ای از آن در طی دوران

۱- کارشناس هوشبری، بیمارستان آیت‌الله موسوی، دانشگاه علوم پزشکی زنجان، ایران

۲- دانشجوی دکتری آموزش پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران

۳- دانشجوی دکتری آموزش پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران

آموزش و تجربه بالینی عنصر حیاتی برنامه آموزشی بخصوص در دوره کارشناسی پرستاری می باشد که انجام کارآموزی زمینه کاربرد دانش نظری به عملکرد واقعی و بالینی را تسهیل می کنند (۴). ترکیب آموزش نظری با آموزش بالینی در پرستاری منجر به ارتقاء یادگیری در حیطه شناختی و روانی حرکتی دانشجویان می شود (۳). آموزش بالینی مهمترین بخش یادگیری رفتارهای حرفه ای دانشجویان پرستاری است که طی آن دانشجویان اساس فعالیت های حرفه ای خود را فراگرفته و با قرارگیری در موقعیت های مناسب، فرهنگ شغلی خود را شکل می دهند (۵). دستیابی به کیفیت بالای عملکرد نیازمند آن است که نیروهای تربیت شده در طی دوران آموزش حداکثر دانش و مهارت لازم را برای آینده کسب کنند و به همین علت یادگیری دانشجویان پرستاری در محیط آموزش بالین به عنوان یک جزء اساسی در برنامه آموزشی به شمار می آید (۲). محیط های بالینی نقش اساسی و کلیدی را در یادگیری دانشجویان پرستاری به عهده دارند (۶) چرا که به آنها فرصت کار با مددجویان و مقابله با مشکلات واقعی را می دهند. کارورزی بالینی زمینه ساز مناسبی برای کاربرد دانش و آگاهی دانشجویان در عرصه عمل و تکامل مهارت های روانی حرکتی محسوب می شود (۷). آموزش بالینی اصلی ترین بخش در آموزش پرستاری را تشکیل می دهد، به طوری که بیش از ۵۰ درصد برنامه های آموزشی دوره پرستاری به آموزش بالینی اختصاص دارد (۸،۹). پرستاری یک علم و دیسپلین مبتنی بر عملکرد است (۱۰)، با این وجود، تحقیقات نشان می دهد هنوز فاصله مشخصی بین تئوری و آنچه در کلاس درس آموزش داده می شود با عملکرد بالینی و آنچه در واقعیت در بالین رخ می دهد، وجود دارد (۱۰،۱۱). متأسفانه نتایج مطالعات داخل کشور نیز نشان دادند که کیفیت آموزش بالینی چندان مطلوب نبوده و نارسایی هایی در آن وجود دارد (۷،۸). نتایج بسیاری از مطالعات بیانگر آن است که شکاف نسبتاً عمیقی در روند آموزش علمی پرستاری و مامایی و

عملکرد بالینی دانشجویان وجود دارد به طوری که آموزش های بالینی موجود، توانایی لازم را برای ابراز لیاقت و مهارت بالینی به دانشجو نمی دهد (۱۲،۱۳). سلیمی و همکاران (۲۰۰۵) در مطالعه خود بیان می کنند که مهارت های بالینی دانشجویان پرستاری در بخش های مراقبت ویژه در سطح مطلوبی نیست (۹). در مطالعه ای دیگر توسط حیدری و همکاران (۲۰۱۱) مشخص شد که آموزش بالینی دانشجویان پرستاری با مشکلاتی مرتبط با مربی، فراگیران، محیط بالینی، برنامه آموزشی، ارزشیابی بالینی و بیماران روبرو است (۱۳). نتایج حاصل از پژوهش های انجام شده توسط هندرسون (Handerson) و همکاران (۲۰۱۳) و ادا (Oda) و همکاران (۲۰۱۴) نشان می دهد که در بسیاری از موارد دانشجویان پرستاری ضمن داشتن توانایی های بالینی مناسب، دارای مهارت کافی جهت جمع بندی و ارائه آموزش های لازم به بیماران نیستند و غالباً به ارزیابی مناسبی در انتهای مراقبت های خود از بیمار نمی رسند (۱۴،۱۵). ارزیابی نتایج یادگیری عبارت است از فرآیندی منظم برای تعیین و تشخیص میزان پیشرفت فراگیران در رسیدن به اهداف آموزشی (۱۶) و همچنین وسیله ای جهت شناخت توانایی و زمینه های علمی و عملی فراگیران به منظور تصمیم گیری برای انجام دادن فعالیت های بعدی آموزشی بشمار می رود. ارزشیابی آموزشی همچنین ابزاری برای بهبود و اصلاح فعالیت های آموزشی است (۱۲). بنابراین ارزشیابی از دیدگاه سرپرستاران و پرستاران به عنوان گروهی که بیشترین ارتباط را در طول دوره کارورزی با دانشجویان دارند یکی از اقدامات مؤثر جهت بررسی میزان مهارت های دانشجویان محسوب می شود. تعیین دیدگاه سرپرستاران و پرستاران در مورد مهارت های بالینی دانشجویان پرستاری یکی از راه های آگاهی و شناخت از میزان مهارت های بالینی بوده که در راستای شناسایی نقاط ضعف و قوت دانشجویان و تقویت توانمندی های مهارتی آنها نقش دارد. بنابراین مطالعه حاضر با عنوان بررسی مقایسه ای

دیدگاه سرپرستاران و پرستاران شاغل در بیمارستان‌های شهر زنجان از مهارت‌های بالینی دانشجویان پرستاری انجام گرفت.

روش بررسی

این مطالعه توصیفی- مقطعی در نیمسال دوم سال تحصیلی ۹۳-۹۴ در دانشگاه علوم پزشکی زنجان و با شرکت پرستاران و سرپرستاران شاغل در بخش‌های داخلی جراحی (بخش‌های داخلی مردان، داخلی زنان، داخلی تنفس، جراحی عمومی، داخلی غدد، داخلی قلب، داخلی اعصاب، ارتوپد مردان، جراحی زنان، انکولوژی، جراحی اعصاب) بیمارستان‌های آیت‌الله موسوی و حضرت ولیعصر (عج) انجام گرفت. نمونه‌گیری این مطالعه به صورت مقطعی انجام گرفت و کلیه پرستاران و سرپرستاران در این مقطع وارد مطالعه شدند.

معیار ورود به مطالعه شامل داشتن حداقل تحصیلات کارشناسی و شاغل بودن در بخش‌های داخلی یا جراحی بود. جهت جمع‌آوری داده‌ها از ابزار دو قسمتی استفاده شد که بخش اول پرسشنامه اطلاعات فردی شامل مشخصات دموگرافیک واحدهای پژوهش (سن، جنس، سطح تحصیلات، سابقه کاری، وضعیت استخدام، نوع شیفت کاری و سابقه فعالیت آموزشی به عنوان مربی) و بخش دوم شامل پرسشنامه سنجش دیدگاه سرپرستاران و پرستاران از چگونگی ارائه مهارت‌های عمومی دانشجویان عرصه (ترم هفت) بود. پرسشنامه در شش بعد با مقیاس لیکرت پنج رتبه‌ای (بسیار ضعیف با امتیازیک، ضعیف با امتیاز دو، متوسط با امتیاز سه، خوب با امتیاز چهار و بسیار خوب با پنج امتیاز) طراحی شد. بعد اول، دوم و پنجم به ترتیب شامل بررسی ارائه خدمات عمومی به بیمار، تأمین امنیت و خلوت بیمار و انجام فرآیند پرستاری بود و هر بعد چهار سؤال داشت که هر سؤال حداقل یک و حداکثر پنج امتیاز را به خود اختصاص داد و در مجموع جمع نمرات این ابعاد حداقل چهار و

حداکثر ۲۰ امتیاز داشت. بعد سوم شامل مراقبت بالینی از بیمار با ۱۴ سؤال بود و حداقل ۱۴ و حداکثر ۷۰ امتیاز را به خود اختصاص داد. بعد چهارم و ششم شامل ارزیابی بیمار و آموزش به بیمار با پنج سؤال و حداقل پنج و حداکثر ۲۵ امتیاز بود. در مجموع پرسشنامه مهارت بالینی در شش بعد ذکر شده شامل ۳۶ سؤال بود که هر سؤال با توجه به معیار لیکرت پنج رتبه‌ای در نظر گرفته شده، در مجموع حداقل ۳۶ امتیاز و حداکثر ۱۸۰ امتیاز را در بر گرفت.

طراحی اولیه پرسشنامه سنجش مهارت بالینی با اقتباس از مطالعه دبیریان و کرمی (۱۷) و مطالعه کتب و مقالات انجام گرفت و سپس برای کسب اعتبار صوری، پرسشنامه در اختیار ۱۰ نفر از اساتید دانشکده قرار گرفت. بررسی کیفی محتوا بر اساس معیارهای رعایت دستور زبان (سطح دشواری سؤالات)، استفاده از واژه‌های مناسب، ضرورت، اهمیت، قرارگیری عبارات در جای مناسب مورد بررسی و تغییرات بر اساس نظرات اعلام شده صورت گرفت. برای بررسی محتوا به روش کمی از دو شاخص ضرورت وجود آیتم (CVR) و مرتبط بودن و سادگی گویه‌های ابزار (CVI) استفاده شد. ابتدا برای تعیین شاخص نسبت روائی محتوا از ۱۰ نفر از اساتید و ۳۰ نفر از پرستاران در خواست شد تا هر آیتم را بر اساس طیف ۳ قسمتی (ضروری است، مفید است ولی ضرورتی ندارد و ضرورتی ندارد) بررسی نمایند، سپس بررسی CVI بر اساس شاخص روایی محتوای والتس و باسل (Waltz & Bausell) اجرا شد و در نهایت شکل نهایی پرسشنامه تهیه شد. هر سؤال پرسشنامه که امتیازی برابر ۷۵ صدم یا بیشتر از آن کسب کرده بود تأیید و سؤالاتی که کمتر از ۷۵ صدم نمره کسب کردند از پرسشنامه حذف شدند. ضریب اعتبار والتس و باسل برای پرسشنامه حداکثر ۰/۹۶ و حداقل ۰/۷۴ بدست آمد. میزان پایایی ابزار (آلفای درونی) نشان داد که ضریب همبستگی درونی پرسشنامه در کل مهارت‌ها ۰/۹۲ و ضریب

همبستگی هر یک از ابعاد پرسشنامه بالای ۰/۸۸ می‌باشد.

در ادامه پس از کسب مجوز از دانشگاه علوم پزشکی زنجان و صدور معرفی‌نامه پژوهشگر هدف مطالعه را برای واحدهای پژوهش بیان کرد. پرسشنامه به پرستاران و سرپرستاران شاغل در بخش‌های داخلی و جراحی که دانشجویان عرصه به صورت مستمر در بخش‌های مذکور کاروزی داشتند، توزیع شد و با توجه به اینکه معمولاً هر سه دانشجو با یک پرستار کار می‌کردند از پرستاران خواسته شد که نظرات خود را در مورد مهارت‌های دانشجویان مشخص کنند. پرسشنامه‌ها زمانی به واحدهای پژوهش داده می‌شد که حداقل چهار گروه از دانشجویان عرصه در بخش‌ها، واحدهای کارآموزی خود را سپری کرده بودند، بدین صورت که پژوهشگر بر اساس برنامه کارآموزی دانشجویان عرصه که توسط دانشکده پرستاری تنظیم شده بود، زمان پایان کاروزی حداقل چهار گروه از دانشجویان مشاهده و در تاریخ مناسب در طول هشت هفته و دو نوبت صبح و عصر جهت توزیع پرسشنامه، به بخش مراجعه می‌کرد. جمع آوری داده‌ها در طول هشت هفته انجام گرفت.

پس از جمع‌آوری داده‌ها، نظرات سرپرستاران و پرستاران در ارتباط با مهارت‌های بالینی دانشجویان عرصه پرستاری بررسی و مقایسه شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS نسخه ۱۶ استفاده شد. به منظور دسته‌بندی و خلاصه کردن یافته‌ها از آمار توصیفی و توزیع شاخص‌های مرکزی و پراکندگی و پس از آن برای دسترسی به اهداف اصلی پژوهش از آمار استنباطی و آزمون‌های آماری استفاده شد. جهت مقایسه فراوانی مطلق و نسبی از آزمون‌های دقیق فیشر، کای دو مقایسه میانگین نمرات از آزمون تی مستقل استفاده شد.

یافته‌ها

نتایج مطالعه نشان داد که میانگین $\pm$ انحراف معیار سن سر پرستاران $44/38 \pm 6/07$ و پرستاران $26/14 \pm 5/64$ سال بود، $93/75$ درصد سرپرستاران و $83/3$ درصد پرستاران مونث و (83 درصد) دارای تحصیلات کارشناسی بودند. همچنین نتایج نشان داد که بین نمونه‌های پژوهش از نظر سن، جنس، وضعیت استخدام و نوع شیفت کاری تفاوت معنی‌دار آماری وجود ندارد ($P > 0/05$) (جدول ۱).

جدول ۱: توزیع مقایسه‌ای میانگین سن و فراوانی مطلق و نسبی جنس، سابقه خدمت، وضعیت استخدام، شیفت کاری و

سابقه مربی‌گری پرستاران و سرپرستاران شاغل در بیمارستان‌های آموزشی زنجان در سال ۹۳-۹۴

سن (سال)	سرپرستار	پرستار	نوع آزمون	مقدار P
میانگین	۴۴/۳۸	۲۶/۱۴	Independent T Test	۰/۲۲۳
انحراف معیار	۶/۰۷	۵/۶۴		
جنس	تعداد	درصد	Fisher exact Test	۰/۶۷۲
مونث	۱۵	۹۳/۷۵		
مذکر	۱	۶/۲۵		
سابقه خدمت (سال)	تعداد	درصد	Chi-square Test	۰/۱۶۳
کمتر از ۵ سال	۲	۱۲/۵		
بین ۵ تا ۱۰ سال	۳	۱۸/۷۵		
بین ۱۰ تا ۲۰ سال	۷	۴۳/۷۵		
بیش از ۲۰ سال	۴	۲۵		
	تعداد	درصد		
	۳۹	۴۶/۴۳		
	۳۱	۳۶/۹		
	۱۳	۱۵/۴۷		
	۱	۱/۲		

		وضعیت استخدام	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۰/۶۶۱	Chi-square Test	رسمی	۹	۵۶/۲۵	۴	۴/۷۶
		پیمانی	۵	۳۱/۲۵	۳۱	۳۶/۹۱
		طرحی	۰	۰	۲۹	۳۴/۵۳
		قراردادی	۲	۱۲/۵	۲۰	۲۳/۸
۰/۲۳۷	Chi-square Test	شیفت کاری	تعداد	درصد	تعداد	درصد
		صبح کار	۱۳	۸۱/۲۵	۱۸	۲۱/۴۳
		شیفت در گردش	۳	۱۸/۷۵	۶۶	۷۸/۵۷
۰/۱۲۳	Fisher exact Test	سابقه فعالیت آموزشی به عنوان مربی	تعداد	درصد	تعداد	درصد
		بله	۹	۵۶/۲۵	۲۳	۲۷/۳۹
		خیر	۷	۴۳/۷۵	۶۱	۷۲/۶۱

نداد ($p=0/213$) و همچنین بین میانگین $\pm$ انحراف معیار کل نمره مهارت‌های بالینی از نظر سرپرستاران $139/11 \pm 21/03$ و از نظر پرستاران $144/23 \pm 21/11$ تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد ($p=0/95$) (جدول ۲).

نتایج نشان داد که ۵۷/۱۵ درصد از سرپرستاران و ۵۶/۹۸ درصد از پرستاران به کل مهارت‌های بالینی دانشجویان نمراتی بین ۱۱۰ تا ۱۴۶ امتیاز داده‌اند و از نظر واحدهای پژوهش میزان مهارت بالینی دانشجویان خوب ارزیابی شده بود و آزمون آماری کای دو بین نظرات آنها تفاوت معنی‌داری نشان

جدول ۲: توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار مقایسه دیدگاه پرستاران و سرپرستاران شاغل در بیمارستان‌های آموزشی شهر زنجان در مورد مهارت‌های بالینی دانشجویان پرستاری کارورز در عرصه در سال ۹۳-۹۴

نتیجه آزمون		پرستار	سرپرستار	گروه
Chi Square Test p=۰/۲۱۳ تفاوت معنی‌داری ندارد		تعداد (درصد)	تعداد (درصد)	فراوانی
		۰(۰)	۰(۰)	میزان مهارت‌های بالینی
		۰(۰)	۰(۰)	بسیار ضعیف (۳۶)
		۷(۸/۱۴)	۲(۱۴/۲۸)	ضعیف (۷۲-۳۷)
		۲۰(۲۳/۲۵)	۳(۲۱/۴۳)	متوسط (۱۰۹-۷۳)
		۴۹(۵۶/۹۸)	۸(۵۷/۱۵)	خوب (۱۴۶-۱۱۰)
		۱۰(۱۱/۶۳)	۱(۷/۱۴)	بسیار خوب (۱۸۰-۱۴۷)
	۸۶(۱۰۰)	۱۴(۱۰۰)	جمع	
Independent T test p=۰/۹۵ تفاوت معنی‌داری وجود ندارد		پرستاران	سرپرستاران	گروه
				میانگین (انحراف معیار)
		۱۴۴/۲۳	۱۳۹/۱۱	میانگین کل ابعاد
	۲۱/۱۱	۲۱/۰۳	انحراف معیار	

ارتباط با ابعاد مهارت بالینی شامل ارائه خدمات عمومی، تأمین امنیت و خلوت بیمار، مراقبت بالینی، ارزیابی بالینی،

نتایج نشان داد که بر اساس آزمون آماری تی مستقل بین نمره میانگین و انحراف معیار دیدگاه پرستاران و سرپرستاران در

آموزش بیمار و انجام فرآیند پرستاری دانشجویان تفاوت معنی داری دیده نشد و نمرات ابعاد از نظر گروه سرپرستاران

جدول ۳: میانگین و انحراف معیار مقایسه‌ای دیدگاه سرپرستاران و پرستاران شاغل در بیمارستان‌های آموزشی شهر زنجان در مورد مهارت‌های بالینی دانشجویان پرستاری کارورز در عرصه بر حسب ابعاد مهارت‌های بالینی در سال ۹۳-۹۴

نتیجه	آزمون	گروه		مهارت‌ها
		سرپرستار	پرستار	
		انحراف معیار $\pm$ میانگین	انحراف معیار $\pm$ میانگین	
$p=0/364$	T Independent Test	۱۹/۲۳ $\pm$ ۴/۰۶	۱۸/۷۳ $\pm$ ۳/۲۶	ارائه خدمت عمومی
$p=0/29$		۱۶/۰۳ $\pm$ ۳/۴۶	۱۴/۸۳ $\pm$ ۲/۳۶	تأمین امنیت و خلوت بیمار
$p=0/186$		۶۶/۹۳ $\pm$ ۶/۲۶	۵۸/۴۴ $\pm$ ۵/۰۶	مراقبت بالینی
$p=0/245$		۲۳/۴۴ $\pm$ ۲/۹۶	۲۰/۰۳ $\pm$ ۲/۰۶	ارزیابی بالینی
$p=0/134$		۱۴/۹۳ $\pm$ ۴/۰۶	۱۷/۶۶ $\pm$ ۳/۶۷	آموزش بیمار
$p=0/454$		۲۲/۸۳ $\pm$ ۷/۰۶	۱۹/۲۳ $\pm$ ۴/۰۶	فرآیند پرستاری

بحث و نتیجه گیری

این مطالعه با هدف بررسی مقایسه‌ای دیدگاه سرپرستاران و پرستاران نسبت به مهارت‌های بالینی دانشجویان در ابعاد ارائه خدمات عمومی به بیمار، تأمین امنیت و خلوت بیمار، مراقبت بالینی از بیمار، ارزیابی بیمار، انجام فرآیند و آموزش به بیمار انجام گرفت. طبق یافته‌های پژوهش حاضر مهارت‌های بالینی دانشجویان پرستاری کارآموزی در عرصه پرستاری از دیدگاه اکثریت پرستاران و سرپرستاران خوب ارزیابی شد. یافته‌های پژوهش کرمی (۲۰۱۰) در مورد مقایسه مهارت‌های بالینی دانشجویان و رضایت‌مندی بیماران در کارآموزی در عرصه بیمارستان‌های آموزشی شهر سمنان نشان داد که میزان مهارت بالینی دانشجویان از دیدگاه اکثریت پرستاران و سرپرستاران خوب بود که با نتایج حاصل از پژوهش حاضر هم‌خوانی دارد، در مطالعه کرمی مهارت‌های بالینی دانشجویان توسط یک پرسشنامه خودساخته لیکرتی پنج رتبه‌ای شامل بررسی ابعاد آموزش بیمار، انجام فرآیند پرستاری، انجام معاینات بالینی، ارزیابی بیمار مورد بررسی قرار گرفت (۱۷). همچنین یافته‌های پژوهش وحیدی و همکاران (۲۰۰۶) در مورد توانمندی‌های حرفه‌ای دانشجویان و مربیان نشان داد که

توانمندی‌های حرفه‌ای دانشجویان در کارآموزی در عرصه در حد متوسط بود. ابزار بررسی توانمندی حرفه‌ای دانشجویان در این مطالعه شامل ابعاد بررسی انجام وظایف بالینی، انجام ارزیابی بالینی، فرآیند پرستاری و سرعت و دقت در انجام فعالیت‌ها بود که با مقیاس لیکرت پنج رتبه‌ای مورد بررسی قرار گرفته بود و رتبه‌بندی آن مشابه پژوهش حاضر بود (۱۸) نتایج حاصل از پژوهش سلیمی و همکاران (۲۰۰۵) که با هدف مشخص سازی حداقل توانمندی‌های کسب شده توسط دانشجویان پرستاری در آموزش بالین پرستاری داخلی و جراحی صورت گرفت نشان داد که توانمندی دانشجویان در حیطه ارائه آموزش‌های مؤثر به بیمار و خانواده، ارائه مراقبت بالینی بر اساس فرآیند پرستاری با وضعیت مطلوب فاصله دارد و مهارت دانشجویان در آن دو بعد ضعیف است، البته یکی از علل مهم مغایرت نتایج این تحقیق می‌تواند نوع نگاه متفاوت مربیان و اعضای تیم درمان (پرستار و سرپرستار) به کیفیت و کمیت مهارت دانشجویان باشد که در مطالعه حاضر، مهارت دانشجویان در تمام ابعاد خوب ارزیابی شد (۹) اما یافته‌های حاصل از پژوهش بیگ‌مرادی و ناظری (۲۰۰۲) نشان داد که میزان دستیابی به اهداف در برنامه‌های آموزشی

کارشناسی پرستاری از نظر اکثریت دانشجویان خوب اما از نظر پرستاران متوسط بوده است (۱۹). نتایج نشان داد که بین میانگین و انحراف معیار دیدگاه پرستاران و سرپرستاران در ارتباط با میزان مهارت بالینی دانشجویان تفاوت معنی‌داری وجود ندارد و در شش بعد بررسی مهارت بالینی، دانشجویان وضعیت خوبی دارند. در پژوهش دبیریان و کرمی نتایج نشان داد که در بعد ارائه خدمات عمومی، انجام مراقبت بالینی، تأمین خلوت بیمار حین انجام مداخلات مراقبتی بیشتر دانشجویان مهارت خوبی دارند اما در بعد آموزش به بیمار و انجام معاینات بالینی مهارت متوسط دارند که یافته‌ها تا حدودی با پژوهش حاضر هم‌خوانی داشت، البته از بین ابعاد مهارت بالینی در پژوهش حاضر، کمترین امتیاز مربوط به بعد آموزش به بیمار بود اما با این وجود بیشتر واحدهای پژوهش مهارت دانشجویان را در این بعد نیز خوب ارزیابی کرده بودند (۱۷).

همچنین در مطالعه حقانی (۲۰۱۳) که به مطالعه ارتباط خودکارآمدی با عملکرد بالینی دانشجویان عرصه پرداخته بود نتایج نشان داد که بیشترین توانایی دانشجویان در ارائه مهارت‌های بالینی به ترتیب در ابعاد انجام مداخلات مراقبتی، اجرای برنامه‌های مراقبتی مناسب و کمترین نمرات مربوط به بخش آموزش به بیمار و ارزیابی نهایی بیمار است (۲۰). مهارت‌های بالینی دانشجویان در بعد ارزیابی بیمار از دیدگاه واحدهای پژوهش نیز خوب ارزیابی شد که با نتایج پژوهش کرمی هم‌خوانی داشت. در مطالعه مدنی (۲۰۰۸) تحت عنوان مهارت دانشجویان سال آخر پرستاری دانشگاه علوم پزشکی زنجان در بررسی وضعیت سلامت بیماران نشان داد که مهارت اکثر دانشجویان مورد پژوهش در بررسی وضعیت سلامت بیماران متوسط بود و دانشجویان در بررسی سلامت بیماران تنها در کنترل علائم حیاتی دارای مهارت خوبی بودند (۲۱). در پژوهش حقانی نتایج نشان داد که توانایی و آمادگی دانشجویان عرصه در ارتباط با فعالیت‌های آموزشی چندان

مناسب نیست و با یافته‌های پژوهش حاضر هم‌خوانی دارد. در پژوهش سبزواری و همکاران (۲۰۰۶) با عنوان ارتباط دانشجویان پرستاری با بیماران در بیمارستان‌های آموزشی دانشگاه علوم پزشکی کرمان نشان داد که عملکرد دانشجویان پرستاری در حیطه پیگیری مشکل و توصیف بیماری و برقراری ارتباط در حد متوسط می‌باشد (۲۰، ۲۲). یافته‌های پژوهش حاضر در ارتباط با مهارت‌های آموزش به بیمار با یافته‌های حاصل از مطالعه وحیدی و همکاران (۲۰۰۶) هم‌خوانی ندارد در پژوهش وی و همکارانش نتایج نشان داد میزان توانمندی دانشجویان در آموزش به بیمار متوسط بود و به نظر می‌رسد یکی از دلایل اصلی این نتایج می‌تواند کمبود دانش و اطلاعات دانشجویان در زمینه فرآیند آموزش به بیمار، نحوه انجام این فرآیند و عدم توجه دانشجویان به اهمیت آموزش به بیمار باشد (۱۸). طبق یافته‌های پژوهش حاضر مهارت‌های بالینی دانشجویان پرستاری از دیدگاه پرستاران و سرپرستاران در تمام ابعاد خوب ارزیابی شد و بیشترین نمرات کسب شده توسط دانشجویان به ترتیب در ابعاد ارائه خدمات عمومی به بیمار، تأمین امنیت و خلوت بیمار، ارزیابی بیمار، مراقبت بالینی، فرآیند پرستاری و آموزش به بیمار بود. همچنین پرستاران و سرپرستاران با سابقه داشتن فعالیت به عنوان مربی، نمرات کمتری را در مقایسه با سایر پرستاران اختصاص داده بودند.

بر اساس نتایج پژوهش حاضر، میزان مهارت بالینی دانشجویان در تمام ابعاد از نظر سرپرستاران و پرستاران خوب ارزیابی شد که می‌تواند نشان دهنده رضایت نسبی از عملکرد دانشجویان و توانمندی‌های عملی آنها باشد. همچنین میانگین نمراتی که واحدهای پژوهش که به هر یک از شش بعد مهارت بالینی دانشجویان اختصاص داده بودند به هم نزدیک بود.

از آنجایی که دو بیمارستان مورد بررسی هر دو از مراکز درمانی آموزشی شهر بودند، لذا بیشتر پرستاران مشغول به کار

از افراد طرحی بوده که خود سابقه طولانی جهت ارزیابی کار دانشجو نداشتند اما با توجه به اینکه بیشتر کادر بخش‌ها در ساعات حضور دانشجویان را پرستاران طرحی تشکیل می‌دادند لذا پژوهشگر جهت جمع‌آوری داده‌ها از واحدهای پژوهش مجبور به شرکت دادن واحدهای پژوهش مذکور در مطالعه شد و کنترل این محدودیت از عهده پژوهش‌گر خارج بود.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر حاصل طرح تحقیقاتی با کد ZUMS.REC.1392.54 با عنوان بررسی مقایسه‌ای دیدگاه

منابع

- 1- Chan M. Nursing and Midwifery Services Strategic Direction. Geneva, World Health Organization. 2011.
- 2- Vallant S, Neville S. The relationships between student nurse nurse clinician: impact of student learning. Nurs Pract N Z. 2006. 22(3): 23-33.
- 3- Budgen C, Garmoth L. An overview of practice education models. Nurse Educ Today. 2008. 28(3): 273-83.
- 4- Lofmark A, Wikblad K. Facilitating and obstructing factors for development of learning in clinical practice: a student perspective. J Adv Nurs. 2001. 34(1): 43-50.
- 5- Tavakkoli Z, Hasan-Zahraei R, Rahimi M, Salehi Sh, Abedi HA. Introduction on nursing education. 1st ed. Isfahan: University of Medical Sciences pub; 2004: 38-45. [In Persian]
- 6- Mohammadpour Y, Habibzadeh H, Khalilzadeh H, et al. The perception of fields of clinical training. J Urmia Nurs Midwifery Fac. 2011; 9(2): 102-11. [In Persian]
- 7- Bambini D, Washburn J, Perkins R. Outcomes of Clinical Simulation for Novice Nursing Students: Communication, Confidence, Clinical Judgment. Nurs Educ Perspect. 2009; 30(2): 79-82.
- 8- Zareiyan Jahromi A, Ahmadi F. Learning needs assessment in bachelor of nursing: a qualitative research. Iran J Med Educ. 2005; 5(2): 81-92. [In Persian]
- 9- Salimi T, Karami M, Shahbazi L, Dehganivar M, Hafezieh P. Evaluation of the clinical skills of senior nursing students in intensive care units. J Shaheed Sadoughi Univ Med Sci. 2005; 13(3): 60-66. [In Persian]
- 10- Henderson A, Tyler S. Facilitating learning in clinical practice: Evaluation of a trial of a supervisor of clinical education role. Nurse Educ Pract. 2011; 11(5): 288-92.

- 11- Pill V, Powis D, Jones LT, Hunter S. Factors influencing nursing student' academic and clinical performance and attrition: an integrative literature review. *Nurse Educ Today*. 2012; 32(8): 903-13.
- 12- Hadizadeh TF, Firuzi M, Shamaeian R N. The assessment of clinical situation, view of Faculty Member of Gonabad Nursing& Midwifery School. *Iran J Med Educ*. 2005; 5(1) :70-77. [In Persian]
- 13- Heydari M, Shahbazi S, Sheykhi RA, Heydari K. Problems of clinical education of nursing students in clinical environments. *J Health & Care*. 2011; 13(1): 18-23. [In Persian]
- 14- Handerson A, Eaton E. Assisting nurses to facilitate student and new graduate learning in practice settings: What 'support' do nurses at the bedside need?. *Nurse Educ Pract*. 2013; 13(3): 197-201.
- 15- Oda Y, Onishi H, Sakemi T, Fujimoti K, Koizumi SH. Improvement in Medical students communication and interpersonal skills as evaluated by patients satisfaction questionnaire after curriculum reform. *J Clin Biochem Nutr*. 2014; 55(1): 72-77.
- 16- Shabani H. *Instructional Skills (Methods and Techniques of Teaching)*. 8thed. Tehran: SAMT Pub; 2011: 363. [In Persian]
- 17- Dabirian A, Karami L. A comparative evaluation of head nurses and nurses' perspective and patient satisfaction from clinical abilities of nursing students in the field of Sanandaj educational hospitals in 2009-2010. [dissertation]. Tehran: Shahid Beheshti University of Medical Sciences. 2010. [In Persian]
- 18- Vahidi RG, Danesh khah N, Araks M, Koshavar H, Mohammadpour Asl. Nursing students and instructors viewpoints ragardind professial abilities of students in intership program at Tabriz University of Medical Science. *Iran J Med Educ*. 2006; 6(2): 107-13. [In Persian]
- 19- Beig Morari A, Nazeri H. Assess the achievement of the objectives of nursing and midwifery education programs operating room technician at Hamedan and Shiraz University of Medical Science. *Iran J Med Educ*. 2002; 2(1): 44-49. [In Persian]
- 20- Haghani F, Asgari F, Zare S, Mahjoob Moadab H. Correlation between self-efficacy and clinical performance of the Intership Nursing Student. *Research in Medical Education*. 2013; 5(1): 22-30. [In Persian]
- 21- Madani H, Bahramnejad N, Amini K, Fallah R. Senior nursing students skills in patients health assessment in Zanzan University Medical Science. *Iran J Med Educ*. 2008; 8(1): 81-89. [In Persian]
- 22- Sabzevari S, Soltani Arabshahi K, Shekarabi R, Koohpayehzade J. Nursing student's comminucation with patients in hospitals affiliated of Kerman University of Medical Science. *Iran J Med Educ*. 2006; 6(1): 43-49. [In Persian]

Comparison between head nurses and nurses views of internship nursing students clinical skills in medical-surgical wards of Zanjan hospitals, 2014-2015

Khoshkbari Z¹, Sanaie N^{2*}, Javaheri Tehrani F³

¹BSc in Anesthesiology, Ayat Ollah Moosavi hospital, Zanjan University of medical science, Zanjan, Iran

²PhD student, Dept. of Nursing Education, School of Nursing and Midwifery, Shahidbeheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran

³PhD student, Dept. of Nursing Education, School of Nursing and Midwifery, Iran University of medical sciences, Tehran, Iran

***Corresponding Author:** Dept. of Critical Care Nursing, School of Nursing and Midwifery, Zanjan University of Medical Sciences, Zanjan, Iran

Email: nedasanaie@ymail.com

Received: 10 May 2015 **Accepted:** 7 May 2016

Background and Objectives: Primary Continued evaluation of nursing internship training programs is required to improve the educational process, and identify the strengths and the weaknesses of nursing students. Due to continued contact of the nurses with the students in clinical setting, they could be very helpful for evaluation of this program. The present study aimed to identify the views of nurses compared to the head nurses toward the internship nursing students' clinical skills.

Materials and Methods: A cross-sectional study was conducted in nurses and head nurses (n=100) working in hospitals at Zanjan in 2014-2015. Data was collected using Students Clinical Skills Questionnaire including 36 questions in six dimensions (general services, security, clinical care, patient assessment, education and nursing process). Data were analyzed using SPSS software (version 16.0).

Results: the majority of the head nurses (%57.15) and the nurses (%56.98) believed that the students had a good level of clinical skill, and there was no significant difference between head nurses and nurses (P=0.213). The total mean score of skills for the head nurses and the nurses were 139.11±21.03 and 144.23±21.11, respectively. The mean scores of the head nurses and the nurses in different aspects of clinical skills were as following, respectively: public service delivery (19.23±4.06 vs. 18.73±3.26); the security and privacy of patient (16.03±3.46 vs. 14.93±2.36); clinical care (66.93±6.26 vs. 58.44±5.06); clinical assessment (23.44±2.96 vs. 20.03±2.06); patient education (14.93±4.06 vs. 17.66±3.67) and nursing process (22.83±7.06 vs. 19.23±4.06). No significant difference was found between the total score and each dimensions of the nursing clinical scale between the nurses and the head nurses.

Conclusion: Different aspects of the internship nursing students clinical skills (including public services, security and privacy of patient, clinical care, clinical assessment, patient education and clinical process) were evaluated as an appropriate level by the head nurses and the nurses.

Key words: View, Clinical skill, Nurse, Head Nurse, Nursing student, Iran

Please cite this article as follows:

Khoshkbari Z, Sanaie N, Javaheri Tehrani F. Comparison between head nurses and nurses views of internship nursing students clinical skills in medical-surgical wards of Zanjan hospitals, 2014-2015. Preventive Care in Nursing and Midwifery Journal (PCNM); 2016; 6(1): 52-61.
